

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพ 80/80 ซึ่งมีขั้นตอนและสรุปผลการศึกษาวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อนาฏศิลป์ไทยภายหลังการเรียนรู้ด้วยชุดการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดการสอน ดังนี้

1. พัฒนาชุดการสอน ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2541, หน้า 118-119) ซึ่งประกอบด้วย ส่วนที่ 1 กำหนดหมวดวิชา หน่วยการสอนสาระนาฏศิลป์ โดยเน้นเฉพาะเรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กำหนดโครงสร้าง เนื้อหา เวลาของชุดการสอน กำหนดหัวเรื่อง กำหนดสาระสำคัญ กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของเนื้อหาแต่ละชุด กิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ เลือกล้อ และผลิตสื่อ และการประเมินผล ส่วนที่ 2 คู่มือครูหรือคู่มือการใช้ชุดการสอน ซึ่งประกอบด้วย คำชี้แจงในการใช้ชุดการสอน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จำนวนชุดการสอน บทบาทของครู บทบาทนักเรียน ขั้นตอนการใช้ชุดการสอน การวัดและประเมินผลและส่วนประกอบของชุดการสอนมีดังนี้ คู่มือครูประจำชุดการสอนแต่ละชุด แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อต่าง ๆ แบบทดสอบประจำชุดการสอน แบบวัดทักษะปฏิบัติแต่ละชุดการสอน ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือขึ้นเองแล้วนำไปหาคุณภาพของชุดการสอน โดยนำเสนอต่อประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ เสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของชุดการสอน มีค่าเฉลี่ยรวม 6 ชุด เท่ากับ 4.79 แบบทดสอบประจำชุดการสอน หาค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญเท่ากับ 1 แบบวัดทักษะปฏิบัติ ชุดที่ 2-6 มีลักษณะเป็นการปฏิบัติ

นำไปตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยครูผู้สอน 1 ท่าน จำนวน 5 ชุด ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นแต่ละชุด ดังนี้ ชุดที่ 2 เท่ากับ .80 ชุดที่ 3 เท่ากับ .91 ชุดที่ 4 เท่ากับ .79 ชุดที่ 5 เท่ากับ .73 และชุดที่ 6 เท่ากับ .82 แล้วนำไปทดลองกับกลุ่มย่อย เพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มี 2 ลักษณะ คือ 1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งผ่านการตรวจคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง .50-1.00 หากจุดตัดตามเทคนิคแองกอฟ ได้ค่าคะแนนจุดตัดเท่ากับ 21 จำนวน 40 ข้อ หาค่าความยากง่าย และหาค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .21-.80 คัดข้อคำถาม จำนวน 20 ข้อ ทดลองใช้กับนักเรียน จำนวน 20 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .72 2. แบบวัดทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ มีลักษณะเป็นการปฏิบัติภายหลังเรียนด้วยชุดการสอนสิ้นสุดลง นำไปตรวจสอบความเชื่อมั่น โดยครูผู้สอน 1 ท่าน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .73 ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. การทดลองใช้ชุดการสอน ผู้วิจัยได้นำชุดการสอนที่พัฒนาขึ้น และผ่านการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอน ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ (กัลยาณราษฎร์) จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 30 คน เมื่อสิ้นสุดการสอนแต่ละชุดแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการประเมินหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบประจำชุดการสอนชุดละ 10 ข้อ วัดทักษะปฏิบัติตั้งแต่ชุดที่ 2-6 พร้อมทั้งหาค่าเฉลี่ยของแต่ละชุด และเมื่อครบทุกชุดแล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ วัดทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ โดยการนำนาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ ไปประดิษฐ์ทำรำประกอบบทเพลงด้วยตนเองตามกำหนดให้

3. ศึกษาเจตคติต่อนาฏศิลป์ไทยภายหลังเรียนด้วยชุดการสอน เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบบวัดเจตคติต่อนาฏศิลป์ไทย ใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยผู้เชี่ยวชาญคัดข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .50-1.00 จำนวน 10 ข้อนำไปทดลองกับนักเรียน จำนวน 20 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างการวิจัย เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้สูตร t-Test ใช้สัดส่วน 25 % ได้ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 2.74-4.42 และตรวจสอบความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .77 ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการสอนเรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏผลดังนี้

1. ได้ชุดการสอนเรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 ชุด ซึ่งประกอบด้วย

1.1 คู่มือการใช้ชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ โดยมีรายละเอียดของขั้นตอนการใช้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การแบ่งเนื้อหา บทบาทของครู บทบาทของนักเรียน ขั้นตอนการใช้ชุดการสอน การวัดและประเมินผลโดยรวม โครงสร้างเนื้อหา

1.2 ชุดการสอน ประกอบด้วยสาระสำคัญ คู่มือครูของแต่ละชุด แผนการจัดการเรียนรู้

1.3 สื่อประสม ได้แก่ บัตรคำสั่ง บัตรเนื้อหา สมุดภาพ บัตรกิจกรรม บัตรเฉลยคำตอบ

1.4 แบบทดสอบประจำชุดการสอน แบบวัดทักษะปฏิบัติประจำชุดการสอน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ แบบวัดเจตคติต่อนาฏศิลป์ไทย

2. ประสิทธิภาพของชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 85.34/ 89.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. ผลการวัดเจตคติต่อนาฏศิลป์ไทย จากแบบสอบถามปลายปิด พบว่า นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อนาฏศิลป์ไทยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$) เมื่อเทียบกับเกณฑ์แล้วสูงกว่าเกณฑ์ระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ชุดการสอนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.34/ 89.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/ 80 ที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพของชุดการสอน หลังจากการทดลองในแต่ละชุดการสอนโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ และการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวัดทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาชุดการสอนจากการที่ผู้วิจัยได้สร้าง และพัฒนาชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งปรากฏว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผ่านเกณฑ์การเรียนรู้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นักเรียนให้ความสนใจในการ

ร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดีสนุกสนาน การเรียนด้วยชุดการสอน จากผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ในการพัฒนาชุดการสอน โดยใช้วิธีระบบการเรียนการสอนมาวางแผนดำเนินงาน และสามารถ เชื่อมโยงองค์ประกอบสำคัญต่าง ๆ เป็นข้อมูลย้อนกลับ การนำชุดการสอนไปทดลองใช้ และ การตรวจสอบประเมินคุณภาพเบื้องต้นจากผู้เชี่ยวชาญ นำมาวิเคราะห์ข้อบกพร่อง และนำมา ปรับปรุงแก้ไขจนทำให้ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับที่ บุญเกื้อ ควรหาเวช (2530, หน้า 66-67) กล่าวว่า ในการสร้างชุดการสอนโดยใช้วิธีระบบเป็นหลักสำคัญ ทำให้มั่นใจ ได้ว่า ชุดการสอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยให้ผู้สอน เกิดความมั่นใจพร้อมที่จะสอนอีกด้วย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2530) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า ครูและนักเรียน ชอบชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้มาก ทำให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด และ พบว่า ผู้เรียนมีความคงทนของความรู้สูง

2. ผลการใช้ชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการ ปฏิบัติ ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะปฏิบัติของผู้เรียน จากการที่ผู้วิจัยได้นำชุดการสอน ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง จากการวิเคราะห์ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจ และทักษะปฏิบัติ ของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบประจำชุดการสอนและทักษะปฏิบัติสูง บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ น่าจะมาจากองค์ประกอบสำคัญคือ

2.1 ชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษา และฝึกปฏิบัติ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล คือ จัดให้มีการสอนตามลำดับขั้น ตามความสามารถและการรับรู้ของผู้เรียน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2547 ก, หน้า 6-7) ให้ความสำคัญกับภาวะของผู้เรียน ปรัชญาของสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ ให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การปฏิบัติกิจกรรมนาฏศิลป์ ใช้กระบวนการ ปฏิบัติที่เหมาะสมกับธรรมชาติของการเรียน ซึ่งมีขั้นตอนการสอน จากการสังเกตรับรู้ ทำตามแบบ ทำเองโดยไม่ต้องดูแบบฝึกให้ชำนาญ และนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งสอดคล้องของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2534 อ้างถึงใน ทิศนา เหมมณี, 2545, หน้า 308) กล่าวว่า ว่าเป็นการสอน ที่ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ และรับรู้ขั้นตอนทั้งหมด จนสามารถนำไปใช้ได้จริงใน สถานการณ์ใหม่ ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนจนเกิดทักษะและนำไปใช้ได้อย่างอัตโนมัติ และโกวิทย์ ชันศิริ (2527, หน้า 61) กล่าวว่า ลำดับขั้นตอนในการสอน ที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ ควบคู่กันไป ซึ่งได้เสนอหลักการสอนไว้ 3 ขั้นตอนคือ การสอนแบบแนะนำ การสอนแบบสาธิต และการสอนแบบฝึกปฏิบัติ เนื่องจากท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ เป็นสาระที่ต้องอาศัย

ทักษะปฏิบัติ ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกฝน อาศัยเวลา และแบบอย่างที่ถูกต้อง ในชุดการสอน นาฏยศัพท์และภาษาทำนานาฏศิลป์นี้ แผนการจัดการเรียนรู้ได้กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และ ฝึกปฏิบัติเป็นลำดับขั้นคือ เริ่มจากอ่านบัตรคำสั่ง ศึกษาบัตรเนื้อหา ดุสมุฎภาพ วิดีทัศน์นาฏยศัพท์ และภาษาทำนานาฏศิลป์ แล้วนำไปสู่การฝึกปฏิบัติ พร้อมทั้ง เสียงบรรยายประกอบการสาธิต ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากภาพนิ่งสู่การเคลื่อนไหวแล้วปฏิบัติตาม ในขั้นตอนดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้และมีความมั่นใจในการปฏิบัติ สามารถทบทวนตรวจสอบได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับที่ เรณู โกศินานนท์ (2535, หน้า 15-16) ได้เสนอเทคนิคการสอนไว้ว่า สอนจากง่ายไปหายาก สอนตามความสามารถของแต่ละบุคคล สอนแต่ละท่าทำให้คำศัพท์ทางนาฏศิลป์จากยากให้ง่าย เปรียบเทียบท่าท่า และกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2538, หน้า 45-46) ได้เสนอไว้ว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม คือ จัดให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มศึกษา ค้นคว้าและฝึกปฏิบัติในกลุ่มย่อย เพื่อให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันแก้ไขจุดบกพร่อง ในการปฏิบัติ รวมถึงความสนุกสนาน เพลิดเพลิน กล้าแสดงออก ำแรงแจ่มใส รู้จักค้นคว้า บูรณาการกับวิชาอื่น ๆ ปลูกฝัง ชี้นะ คำนี้ถึงความดี ความไพเราะ ความมีคุณค่า และผู้เรียน ค่อย ๆ ซึมซับและเกิดความซาบซึ้ง ด้วยตนเองไม่ต้องบังคับซึ่งสอดคล้องกับ ดูนน์ (Dunn, 1976, p. 64 อ้างถึงใน วิไลวรรณ พิศประเสริฐ, 2543, หน้า 42) ที่ได้กล่าวไว้ว่า จำนวนสมาชิกที่จัดกลุ่ม เพื่อฝึกปฏิบัติกิจกรรมในลักษณะกลุ่มย่อย ในแต่ละกลุ่มควรคละ เก่ง อ่อน ปานกลาง เข้าด้วยกัน จะได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.2 อุปกรณ์ที่ใช้เป็นสื่อประสม โดยการนำสื่อการสอนหลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กัน ซึ่งมีคุณค่า ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนุกสนานไม่เบื่อหน่าย ในการเรียน ยังทำให้นักเรียนมีโอกาสเรียนทำกิจกรรมร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้การใช้สื่อการสอน ในชุดการสอน นาฏยศัพท์ และภาษาทำนานาฏศิลป์ ได้มีสื่อหลากหลายประเภท ในการนำเสนอการถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ที่ประสานสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีสื่อประสม (Multi Media Approach) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ดังที่ สมลักษณ์ ไพศาลสรรพพงศ์ (2543, หน้า 43) กล่าวว่า ชุดการสอนคือ ชุดของสื่อประสมที่ประกอบขึ้นอย่างมี ระบบ มีเหตุผลมีผลและสมบูรณ์ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ตามเป้าหมาย ส่วน ลัดดา สุขปรีดี (2543, หน้า 126) กล่าวว่า ชุดการสอนเป็นระบบสื่อประสมสำเร็จรูป เพื่อให้ ครูใช้ในการสอน โดยครูไม่ต้องเตรียมสื่ออื่น ๆ รวมทั้งคำแนะนำวิธีดำเนินการพร้อมสอดคล้อง กับผลการวิจัยของ บังอร พุ่มสะอาดและคณะ (2527) เป็นการเปรียบเทียบผลการใช้สื่อการสอน กิจกรรมนาฏศิลป์ระหว่างการใช้สื่อเป็นภาพประกอบคำบรรยายกับการใช้ภาพประกอบคำบรรยาย

และการแนะนำของครูกับการสอนของครูนาฏศิลป์ ผลปรากฏว่า กลุ่มที่ใช้สื่อประกอบคำแนะนำของครู มีความสามารถโดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ใช้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อารณ บัญสาร (2535) ที่ได้สร้างชุดหน่วยการเรียนรู้การสอนกิจกรรมนาฏศิลป์ซึ่งเป็นแบบวิธีทัศน์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ชุดหน่วยการเรียนรู้การสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติและภาคประยุกต์ และได้คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2.3 รูปแบบการสอน ชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ ได้เน้นกระบวนการปฏิบัติ คือ นักเรียนได้ปฏิบัติจริง กาญจนา เกียรติประวัติ (2524, หน้า 140-141) เสนอรูปแบบการสอนแบบสาธิต ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ได้เห็นการปฏิบัติจริงได้ด้วยตนเอง จากการสังเกต ชักถาม อภิปราย และสรุปบทเรียน ซึ่งตรงกับแนวการสอนแบบสาธิตของ พันธิพา อุทัยสุข (2532, หน้า 83-84 อ้างถึงใน อารณ ใจเที่ยง, 2540, หน้า 101-105) กล่าวว่าในระหว่างสาธิตผู้สอนต้องเอาใจใส่ผู้เรียน ให้ซักถาม และสาธิตตามลำดับขั้นรูปแบบการสอนต่าง ๆ เป็นผลให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่จัดไว้ในแต่ละชุดการสอนอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเป็นลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ของกาเย่ ได้เสนอแนะไว้ว่า ควรมีการจัดสภาพให้เหมาะสมกับการเรียนรู้แต่ละประเภท การเรียนการสอนตามรูปแบบของกาเย่ ประกอบด้วยขั้นตอน 9 ขั้น (Gagane, 1974 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2545, หน้า 3) คือ กระตุ้นและดึงดูดความสนใจของผู้เรียนแจ้งวัตถุประสงค์ของบทเรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิม เนื้อหาเป็นการถ่ายทอดโดยครู วัสดุ สื่อ ให้ความช่วยเหลือให้นักเรียนแสดงความสามารถ ข้อมูลป้อนกลับ เป็นการบอกผลการปฏิบัติ ประเมินผลด้วยวิธีต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ผู้เรียนเกิดความจำถาวร เป็นการฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดความคงทนถาวร สอดคล้องกับความคิด หลักการจิตวิทยาของ แบนดูรา เดวิส และสอดคล้องกับทฤษฎีเคมีและครุตัน (พุทธพร วิโนทพรรษ์, 2540, หน้า 21) ที่ว่าด้วยการปฏิบัติซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง จึงเป็นการปลูกฝังเจตคติที่ดีและนิสัยที่ดีด้วย

3. ผลการศึกษาเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อนาฏศิลป์ไทยตามชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเป็นการสอบถามความคิดเห็นหรือความรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อนาฏศิลป์ไทย พบว่า ผู้เรียนที่มีเจตคติต่อนาฏศิลป์ไทยหลังการทดลองใช้ชุดการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$) เมื่อเทียบกับเกณฑ์แล้ว สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงกล่าวได้ว่าชุดการสอนเรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นชุดการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสนใจการเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ ด้วยความสนุกสนาน และเห็น

คุณค่าของสิ่งที่เรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นเพราะว่า ชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ประกอบไปด้วย บัตรคำสั่ง บัตรเนื้อหา สมุดภาพสีสรรสวยงาม บัตรกิจกรรม บัตรเฉลยคำตอบกิจกรรม และการแสดงผลงานอย่างอิสระของนักเรียนโดยยึดกระบวนการกลุ่ม มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย วัดและประเมินที่เหมาะสมต่อผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของน้ำอ้อย แสงกระจ่าง (2540) ได้ศึกษาผลของ การเสริมแรงเว้นระยะเพื่อพัฒนาความสามารถในการรำ และทัศนคติที่มีต่อวิชาดนตรีต่อเนื่อง และนาฏศิลป์ดีกว่าการใช้เทคนิคแม่แบบควบคู่ไปกับการเสริมแรงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของวัชรินทร์ ดำรงค์สกุลชัย (2547) เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการสาระดนตรีนาฏศิลป์และอาชีพในท้องถิ่น เรื่อง ระบำกริดยาง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผลจากการศึกษาเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อดนตรีและนาฏศิลป์ไทย ตามหลักสูตรบูรณาการดนตรีนาฏศิลป์ไทยกับอาชีพในท้องถิ่น โดยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น พบว่า ผู้เรียนมีเจตคติต่อดนตรีนาฏศิลป์ไทยหลังเรียนทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่าหลังทดลองใช้หลักสูตรผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อดนตรีนาฏศิลป์ไทยสูงขึ้น

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนาชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นชุดการสอนที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และฝึกปฏิบัติด้านทักษะเบื้องต้นทางนาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ และมีเจตคติต่อดนตรีนาฏศิลป์ไทย อันส่งผลให้เกิดความรัก และสนใจที่จะเรียนรู้ฝึกปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากเหตุผลดังกล่าว ในการหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดนั้น สามารถอภิปรายผลจากการทดลองรายชุดได้ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยจากการประเมินแบบทดสอบประจำชุดการสอนที่ 1 เรื่อง ความรู้ทั่วไปความเป็นมา ความหมายของนาฏศิลป์ไทย นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 81.70 ของคะแนนซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ อาจเป็นเพราะเนื้อหา มีขั้นตอนและมีคำอธิบายที่ชัดเจน จึงทำให้นักเรียนทำแบบทดสอบประจำชุดการสอนได้

2. ค่าเฉลี่ยจากการประเมินแบบทดสอบประจำชุดและวัดทักษะปฏิบัติประจำชุดการสอนที่ 2 เรื่อง การจับมือและสับัดมือจับ คิดเป็นร้อยละ 88.57 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อาจเป็นเพราะนักเรียนได้ศึกษาเนื้อหา สมุดภาพ ดุริยทัศน์ การจับมือประกอบ จึงทำให้คะแนนร้อยละของชุดนี้สูงกว่าชุดอื่น ๆ เป็นการเริ่มต้นทำที่ง่ายต่อการปฏิบัติ จึงทำให้นักเรียนปฏิบัติได้ดีทุกคน

3. ค่าเฉลี่ยจากการประเมินแบบทดสอบประจำชุดและวัดทักษะปฏิบัติ ประจำชุดการสอนที่ 3 เรื่อง การตั้งวง คิดเป็นร้อยละ 86.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ชุดการสอนชุดนี้ ทำเริ่มยากขึ้น นักเรียนต้องใช้ความรู้ความสามารถจึงจะปฏิบัติได้ดี หลังจากที่ได้ศึกษาสมุดภาพ คู่มือสาริตและคู่มือทัศน์ เรื่อง การตั้งวง แล้วทำให้นักเรียนปฏิบัติทำตั้งวงได้

4. ค่าเฉลี่ยจากการประเมินด้วยแบบทดสอบประจำชุด และวัดทักษะปฏิบัติ ประจำชุดการสอนที่ 4 เรื่อง การเคลื่อนไหวร่างกาย อาการของเท้า คิดเป็นร้อยละ 84.70 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดเช่นกัน อาจเป็นเพราะทำที่ต้องฝึกปฏิบัตินั้นค่อนข้างยากถึงยากมาก นักเรียนต้องใช้ความอดทนต่อการฝึกฝนตนเอง และใช้เวลาในการฝึกมากกว่าชุดอื่น ๆ แต่เมื่อนักเรียนได้ศึกษาเนื้อหา สมุดภาพ ทัศนียภาพ เรื่องการเคลื่อนไหวร่างกาย อาการของเท้าทำต่าง ๆ แล้ว นักเรียนสามารถปฏิบัติทำต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหวเท้าผ่านได้ด้วยดี

5. ค่าเฉลี่ยจากการประเมินด้วยแบบทดสอบประจำชุด และวัดทักษะปฏิบัติประจำชุดการสอนที่ 5 เรื่อง การเคลื่อนไหวร่างกาย อาการของลำตัว คิดเป็นร้อยละ 85.71 ซึ่งยังสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อาจเป็นเพราะว่าชุดการสอนนี้ยากน้อยกว่าชุดการสอนที่ 4 และทำที่ปฏิบัติยากกว่าโดยอาศัยลำตัวในการปฏิบัติ เมื่อนักเรียนได้ศึกษาเนื้อหา สมุดภาพ ทัศนียภาพ เรื่อง การเคลื่อนไหวร่างกาย อาการของลำตัวแล้ว นักเรียนสามารถปฏิบัติทำอาการของลำตัวได้

6. ค่าเฉลี่ยจากการประเมินด้วยแบบทดสอบประจำชุด และวัดทักษะปฏิบัติประจำชุดการสอนที่ 5 เรื่อง การเคลื่อนไหวร่างกาย ภาษาท่าทางนาฏศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 85.14 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดเช่นเดียวกัน ชุดการสอนนี้เป็นชุดการสอนของท่าทางนาฏศิลป์ ตั้งแต่ชุดการสอนที่ 2 ถึงชุดการสอนที่ 5 มาผสมผสานกันเป็นท่าทางในชุดที่ 6 ดังนั้นนักเรียนนำความรู้ที่เรียนมาแล้วมาปฏิบัติให้เกิดความสอดคล้อง โดยวิธีเลียนแบบธรรมชาติให้มากที่สุด กอปรกับได้ศึกษาเนื้อหา ความหมาย สมุดภาพ ทัศนียภาพ เรื่องภาษาท่าทางนาฏศิลป์ นักเรียนสามารถปฏิบัติภาษาท่าทางนาฏศิลป์ได้ดี

เมื่อพิจารณาภาพรวมของการทดลองใช้ชุดการสอนทั้ง 6 ชุด นักเรียนมีความสามารถฝึกทักษะปฏิบัติท่าทางนาฏศิลป์และภาษาท่าทางนาฏศิลป์ได้สูงกว่าเกณฑ์ทุกชุด แสดงให้เห็นว่าชุดการสอน เรื่อง นาฏศิลป์และภาษาท่าทางนาฏศิลป์ มีประโยชน์และสามารถนำไปใช้ได้จริง และมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ชุดการสอน เรื่อง นาฏศิลป์และภาษาท่าทางนาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นชุดการสอนที่มีสาระการเรียนรู้และทักษะปฏิบัติที่มี

ความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียน จึงเหมาะสมในการนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนในระดับชั้นที่ต่ำกว่าได้ เนื่องจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของชุดการสอนนี้ ได้นำมาจากมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3) หรือชั้นสูงกว่าของสาระนาฏศิลป์ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เนื่องจากเป็นทักษะพื้นฐานที่ต้องเรียนรู้ ฝึกฝน และสามารถนำไปประดิษฐ์ทำรำประกอบบทเพลงได้ทุกระดับชั้น

2. ครูผู้สอนที่จะนำชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ สามารถปรับเปลี่ยนเวลา สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลได้ตามความเหมาะสม เช่น ปรับเวลาตามกิจกรรมการเรียนรู้ จัดทำสื่อการเรียนรู้เพิ่มเติมและการวัดประเมินผลที่ครูผู้สอนจัดทำเพิ่มเติมเป็นต้น

3. ชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เหมาะสมกับครูและผู้เกี่ยวข้อง สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดการสอนเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการพัฒนาชุดการสอน ในเนื้อหาสาระนาฏศิลป์ ให้หลากหลายและเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน

2. ควรมีการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการสอน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากสาระนาฏศิลป์ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

3. ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนสาระนาฏศิลป์ได้รับการอบรมแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์ให้มากขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ซึ่งมีส่วนช่วยให้นักเรียนสามารถปฏิบัติด้านทักษะทางนาฏศิลป์ได้มากและดียิ่งขึ้น